

облику догађаја или радње, а све што људе до-
води ма у какав одношaj, radњu или положај,
све је то radњa или догађај. Разлика је међу
radњom и догађајем, што је radњa онај одношaj,
у који човек од своје воље долази; radњa је то,
што он сам чини; а догађај је онај одношaj,
у који га други уводе, дакле је оно, што се с-
њиме збива.

Можда су дакле особе, што раде, средства, којима се постизава radњa, која ваља да пребуди или да пречисти страх и сакање? Нису ни како! Нису ни саме особе, што раде, као ни догађаји, што нису средства, којима се трагичка или комичка намера постизава, иначе би свака особа сватки догађај кадар био то учинити, као што свако узбуђење страхом и сакањем или смеја исте страсти у гледаоцу чисти.

На посјетку дакле стоји све до тога, гдје су особе? Те особе, које ваља да изврше трагичку или комичку radњu, морају имати извесне особине на себи, морају имати нешто, што је у њима, што их патерирује на radњu, и што само по себи без посебних особа, без посебне radњe буди страх и сакање, па ту чаробну особину износи на видик само помоћу особа на radњu патералих, да би дало неизбитна доказа о њојзи.

Тих особина има од две рuke. Обе особине иете су у шаљivoj и у жалосnoj игри, једине су које воде цели уметништво, али су те особине једна другој сасвим противне, искључују се међусобно, и у томе као да је одсудно питање. Ове обе особине, које се морају налазити у особама што раде, ако ће да се постигне намера уметничког дела обе врсте, јесу: страст и идеја.

У пама живе две свемоћне снаге, два животна облика, два света, осећај и мисао, сирово уживање и апстрактна идеалност.

Када radњa срца налег у извесном правцу превлада, када човека са свим у добром или хђавом смислу обузме, зове се страст. Radњa духа напаја, тада се искључно једној ствари управи, с овом једном се бави у добром или рђавом смислу, искључујући све остало, зове се идеја. Страст у грађујој мери може постати злочинством, или бива смешта, идеја у последњој гра-
ници оком он овај

ници може бити бесмислица или будалаштина. Страст и идеја су као две особе, као две природе у нама, које се често једна из друге различите. Једна обара другу, једна допуњује и разорава, оживљује је угушује другу. То су два љубавника, која се љуто mrзе и која се ватрено љубе.

Овде се не захтева, да потаље описујемо

страст или идеју у појединачним људима; није нам овде стало до тога, да кажемо, како се изражава страст или идеја — то је посао песника — него да обоје, или једно од оба, чим се појави у особама што раде у драми, трагичке или комичке врсте, намеру, те песничке врсте мора извршивати. Шта је још пужио за близу карактеристику страсти и идеје, то ће бити нико наведено, тамо, где буде реч о историјском развијену оба ова средства за драматску уметност.

Драматургија, дакле наука о загонима драматске уметности, препала је у своме животу, који је израз хиљаде година трајао, до данас три даба.

Прво доба је аристотелово, доба старе драме; друго је доба иекснијево и лесингово, време праве романтике; треће је доба шилетово, тиково, или боље рећи коллерово, време садаље романтике, које се увек јединим романтичним назива.

Четвртог, садаљег доба (добра лажних романтике) нема, јер ми стојимо у хаосу, збрци, о којој се може рећи, што је рекла Готшедовица: „Слабу славу стиче онај, који пише позоришна дела.“ Тим је хтела рећи, да само новац подстиче на писање тих дела.

Овде није место да говоримо о томе, колико се изгубило од аристотелове појетике, да ли је дело то писао сам Аристотео или је можда који од његових слушалаца скупио му предавања. То нека испитују људи, који се баве науком о језику. Доказано је, особито је Лесинг често говорио, да је ова појетика научна зграда аристотелова и да треба јако жалити, што се пије у целости одржало. Доказивано је, особито је Лесинг тврдио, да нам оно, што се од појетике аристотелове одржало, доволно може најнадити изгубљене делове.